

I семестр

Урок 1

Тема. Художня література як вид мистецтва. Своєрідність мистецького світосприймання. Художній образ у літературі та інших видах мистецтва. Текстуально вивчені в 5 класі та самостійно прочитані учнями художні твори.

Мета: визначити роль художнього слова в житті людини, специфіку художнього образу, ознайомити школярів з різними видами мистецтва, навчити відрізняти художню творчість від інших видів діяльності людини; розвивати увагу, пам'ять, спостережливість, образне мислення; виховувати любов і повагу до рідного слова, літератури.

Очікувані результати навчання

Учень / учениця:

- ✓ *уважно слухає* інформацію про художню літературу як вид мистецтва, інші види мистецтва, своєрідність мистецького світосприймання, художній образ у літературі та інших видах мистецтва;
- ✓ *вичерпно відповідає* на запитання за змістом почутого повідомлення;
- ✓ *розуміє та відтворює* інформацію про літературу як вид мистецтва, художній образ на прикладі фольклору, прочитаних художніх творів і творів інших видів мистецтва;
- ✓ *аргументовано зіставляє* почуте із життєвим досвідом;
- ✓ *формулює* висновки відповідно до поставленого завдання;
- ✓ *описує* свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних творів;
- ✓ *висловлює* в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, ви-кликані новою навчальною інформацією та прочитаними художніми творами;
- ✓ *створює* невеликі повідомлення / медіатексти про художню літературу, художній образ у літературі та інших видах мистецтва.

ТЛ: мистецтво, художній образ, література як вид мистецтва
(загальне поняття).

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: ілюстрації В. Ковальчук.

Методи, прийоми і форми роботи: обмін побажаннями, слово вчителя, бесіда, робота з таблицею, прийом «Майстерня художника».

Перебіг уроку

Мотивація навчальної діяльності.

Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Привітання з новим навчальним роком, обмін побажаннями.

Оголошення теми й мети уроку.

Опрацювання навчального матеріалу.

Учитель. У світі є чимало таємниць, і одна з найбільших з-поміж них – слово. З ним людина невіддільно пов'язана до глибокої старості. Милими бабусиними казками та материнськими колісковими піснями розпочинається прилучення дитини до краси рідного слова. Завдяки слову людина пізнає світ. У слові постають сторінки давньої історії, здобутки сьогодення, уявлення про майбуття. Слово розповідає про водоспади Америки й Африки, льодові пустелі Арктики, високі снігові вершини, глибини космосу. Завдяки слову людині третього тисячоліття відомі думки й почуття, які хвилювали і далеких предків.

Часто буває, що людина розуміє суть певного слова, проте, щоб осягнути його в усій красі, глибині й неповторності, потрібно докласти чимало зусиль. Адже світ слова безмежний, велетенський, захопливий, і володарюють у ньому найталановитіші чарівники – письменники. Вони творять образне слово, яке прилучає нас до світу краси, радості життя. Прикметно, що митець передає читачеві не тільки свої думки й почуття, а й пробуджує в ньому власні.

Отже, слово має велику силу. Що ви думаєте про це? Чи може слово принести радість, ранили душу? Згадайте якийсь випадок зі свого життя.

Виразне читання вірша вчителем.

Стоїть у ружах золота колиска.
Блакитні вії хата підніма.
Світ незбагнений здалеку і зблизка.
Початок є. А слова ще нема.
Ще дивен дим, і хата ще казкова,

і ще ніяк нічого ще не звать.
І хмари, не прив'язані до слова,
от просто так – пливають собі й пливають.
Ще кожен палець сам собі Бетховен.
Ще все на світі гарне і моє.
І світить сонце оком загадковим.
Ще слів нема. Поезія вже є.

Ліна Костенко

Бесіда.

• Як ви гадаєте, що з'являється спочатку: думка чи слово, почуття чи поезія?

• Що означає слово «творити»?

• Поміркуйте, про які слова йдеться у цьому вірші? (*Мабуть, про якісь особливі, котрими можуть володіти лише ті, хто від природи має дар творити, тобто має розвинену уяву, вміє фантазувати, бачити світ по-своєму, хто відчуває його загадковість, красу, мудрість. Це слова образні. Як іскри від вогню, вони народжуються від цього особливого бачення і беруть людину у свій полон назавжди.*)

Теорія літератури.

Образне слово, художнє слово, образ – особливе поетичне слово (або група слів), яке вражає своєю красою, незвичністю, загадковістю приховує багато значень, які кожен розуміє по-своєму.

У ч и т е л ь. Отже, художній образ – це «віконечко у безкінечність». Він створюється за допомогою вільної гри уяви, фантазії, розуму, почуттів та емоцій. Чим вони розвиненіші – тим виникають привабливіші й оригінальніші образи. Ця гра неймовірно цікава, бо в ній є багато всього несподіваного, чого не буває у житті!

Бесіда.

• Прочитайте ці рядки:

Вибух світла, наче куц.

З трави неждано скочить сонце, немов сполохане лоша.

• З'ясуйте, завдяки чому вони набувають інших, зовсім несподіваних рис?

• А чи буває ось таке у дійсності, щоб сонце чи хата робили так, як люди?

Сонце променем чай помішує.

Блакитні вії хата підійма.

• Уважно вчитайтеся у ці рядки:

Встала мати. Мотузочком диму хату прив'язала до небес.

Під парасоллю соняха – бджола.

Паросток місяця проклюнувся крізь хмару.

Стоїть над нами Всесвіт у зоряній кольчужі.

Двори стоять у хуртовині айстр.

З неба падають зорі в дзьоби журавлів.

• Які з них вам сподобалися найбільше? Чому?

• Як думаєте, що відчував той, хто їх написав?

• Опишіть, що ви уявляєте, коли їх читаєте.

• А який настрій, відчуття передають ось ці рядки? Якими кольорами можна їх передати?

Заспівали скрипки у моїй душі.

Я лечу у сіянні прозорім.

До себе я розцвів.

У ч и т е л ь. Чи бачили ви, як будується цегляний будинок? З таких окремих образних слів-цеглинок складається художній твір. Витягнеш одну – будівля впаде. Пригадуєте вираз: «З пісні слова не викинеш»? Навіть якщо будинок схожий на інші, він має свій колір – колір настрою, почуттів і думок, з якими живуть у ньому мешканці. Усе в образному світі має свої колір, звук, настрій...

Бесіда.

• Порівняйте два описи – науковий і художній:

I. Осінь – пора року між літом і зимою, яка характеризується скороченням дня, поступовим похолоданням, відльотом птахів у вирій, скиданням рослинами листяного покриву (*Із тлумачного словника української мови*).

II. Красива осінь вишиває клени

червоним, жовтим, срібним, золотим.

А листя просить: – Виший нас зеленим!

Ми ще побудем, ще не облетим.

А листя просить: – Дай нам тої втіхи!

Сади прекрасні, роси – як вино.

Ворони п'ють надкльовані горіхи.

А що їм, чорним? Чорним все одно.

Ліна Костенко

• Пошукайте художні образи в цих описах. Назвіть їх. А яких ще незвичайних кольорів може бути листя восени? Котрий з них найяскравіший?

• Хто, крім людей, гуляє осіннім парком? (*Дощ, вітер, сонце, павутинки, ластівки, листочки, хмарки, горобиці, конвалії...*) Виберіть із цього ряду найпотрібніше.

• Який настрій викликає осінній парк (ліс, сад), коли йде дощ?

• А коли світить сонце?

• Що нагадує вам осінній дощ? Він іде, періщить, бешкетує, шумить, дріботить, підстрибує... Що ще? Він тихий, радісний, сумний, похлибий... Продовжте далі цей ряд.

• А як змінюється все довкола після дощу? Як би ви образно описали дощ? А як можна описати вітер, навіть не згадуючи про нього?

• На вашу думку, чи можна передати іншими засобами, окрім слів, які використовує письменник, любов, сум, тривогу, сміх?

• Як змалювати осінь, ранок, вечір?

• Які образні засоби є в архітектора, художника, композитора, скульптора, режисера, хореографа? Усі вони – митці, творці прекрасного. Література, живопис, скульптура, музика, театр і кіно, хореографія, література – усе це різні види мистецтва.

Теорія літератури.

Мистецтво – це творче відображення дійсності за допомогою художніх образів.

Художня література – один із основних видів мистецтва, мистецтво слова.

Робота з таблицею.

Методична ремарка. Учні з допомогою вчителя наводять приклади творів мистецтва і називають засоби творення художнього образу. Таблиця може бути представлена як завершальний етап роботи.

Вид мистецтва	Приклади творів мистецтва	За допомогою чого створено художній образ
Архітектура	будинки, храми, палаці	масштаб, маса, форма, колір, декор, зв'язок із навколишнім пейзажем
Живопис	пейзаж, натюрморт, сюжетно-тематичні картини, портрет, мініатюра	фарба, олівці, пастель, тощо, матеріали, на яких виконується малюнок

Музика	опера, духовна музика, співи, симфонічна музика, музика для оркестрів, ансамблів	музичні звуки, музичні інструменти
Скульптура	статуя, рельєф, барельєф, ліплення	статуї з каменю, бронзи, мармуру, дерева, глини
Театр і кіно	п'єса, кінофільм	через дію, що її виконують актори на сцені або в кадрі; використовують елементи всіх видів мистецтва
Хореографія	танець	ритмічні рухи тіла
Художня література	вірші, казки, оповідання, повісті, романи, поеми, п'єси	слово

Прийом «Майстерня художника». Розгляньте малюнки художниці Вікторії Ковальчук. Яке враження вони справили на вас? Чи погоджуєтесь із думкою, що мисткиня «вміла розповідати історію самими лише малюнками»? Свою думку обґрунтуйте.

Урок 2

Тема. Міф як найдавніша форма світогляду людини. Міфи про створення світу (космогонічні). «Сокіл-Род», «Прадуб» (за Сергієм Плачиндою). Побудова та символіка космогонічних міфів.

Мета: ознайомити учнів з міфами українців, навчати переказувати їх, тлумачити зміст; розвивати асоціативне мислення, творчу уяву; виховувати допитливе, шанобливе ставлення до світоглядних уявлень наших предків.

Очікувані результати навчання

Учень / учениця:

- ✓ уважно слухає інформацію про міф як найдавнішу форму світогляду, тексти міфів прадавньої України;
- ✓ ознайомлюється з інтерпретаціями міфів у різних видах мистецтва;
- ✓ висловлює свої міркування про здобутий естетичний досвід;
- ✓ вичерпно відповідає на запитання за змістом нового навчального матеріалу;
- ✓ стисло переказує міфологічні сюжети;
- ✓ читає виразно тексти міфів;
- ✓ формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутої інформації про міфи;
- ✓ розпізнає ознаки космогонічних та антропогонічних міфів, визначає особливості побудови їх;
- ✓ співвідносить зміст сприйнятих текстів міфів прадавньої України з історичним і культурним контекстом;
- ✓ характеризує порушені в міфах проблеми;
- ✓ знаходить у текстах переказів міфів теоретико-літературні поняття, пояснює сутність їх;
- ✓ формулює тему та основну думку міфів;
- ✓ визначає символіку міфів прадавньої України;
- ✓ характеризує міфічних персонажів, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність;
- ✓ висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті міфів персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо;
- ✓ формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого матеріалу про давні українські міфи;
- ✓ ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів;

Бесіда.

- Яке місце у вашому житті і ваших рідних займає мистецтво?
- Чи ходите ви до театру, музею, на виставки? Чи любите слухати музику? Чому?
- Що вам більше подобається: грати в комп'ютерні ігри, дивитися відео-та кінофільми, читати цікаві книжки? Чому?
- Як ви гадаєте, що потребує найбільших зусиль розуму, розвиває його найкраще?
- Які переваги мають книжка, кіно, комп'ютер? Що вам цікавіше: дивитися фільм чи послухати його переказ? Прочитати про щось самому чи почути від товариша?
- Які книжки вам найбільше подобаються і найкраще запам'ятовуються? Чи хотілося коли-небудь бути схожим на героїв із книжок? Яких саме? Пригадайте.
- Як ви гадаєте, чи кожна людина може виражати свої емоції, вміє бачити красу світу? А якщо людина не може висловити свої думки на папері, бути актором, не вміє танцювати, малювати, складати музику, співати, – чи свідчить це, що вона не є творчою особистістю?
- Що, на вашу думку, означає вислів «краса душі»?
- Що значить бути поетом у житті?

Рефлексія. Підсумок уроку.

- ◆ Назвіть ключові слова вивченої на уроці теми.
- 🏠 Створити колаж «Художні образи моїх улюблених творів».